

Depresif Roman "Kahramanlarımız"

Ecz. Hayriye GÜLTEKİN

**"...aranızda dolaşmak için
giyiniyorum."
T. ÖZLÜ**

Gerçek kahramanlarını yitiren edebiyatımız farkında mısınız artık Don Kişot yeldeğirmenlerine karşı umutla, inatla savaşıyor. Hemingvay'ın ihtiyar balıkçısı çoktan bıraktı ellerini kanatan ağların iplerini. 21. yüzyıl Romeo'su, Juliett'siz bir hayatı anlamlandırmaya çalışırdı belki de Tracking'le yüzüğündeki zehiri içip hayatına son vereceğine. Genç Werther'in acıları çoktan son buldu günümüz "aydınlanma" çağında. Yazıda, Mahmud'u uğruna daracak bir çembere hapsettiği hayatının bedelini açıktan ölerек öder miydi günümüz tüketim toplumunda. Miniminnacık kadınları seven mavi gözlü küçük "dev" yürekler kaldı mı arabeskin acılı dumanlı tonlarında.

Ama sakın merak etmeyin! Artık sınıra yaklaşmış zihin etkinliği gösteren, simetrik ya da asimetrik algı biçimleri geliştiren "başı hunili" delilerimizi tımarhanelere zincirlemiyoruz. Lithiril tb, Clopixon depot ampul ve şok tedavilerimiz var hizmetimizde.

**"Sabah ışığında herşey olası
bir tanrı olmak bile."
S. Plath**

19. yüzyıl gerçekçi romanının bütün soruları aynı anda sorup aynı anda cevapladığı biçimi, Newton fiziğinin Edebiyat estetiğindeki uzantısı görünümündeydi. Uzun yerli yerindeydi. Üç boyutlu ve sağlam. En /Boy/Derinlik henüz bilinçaltı dipsizliğinde ayrışma uğramamıştı. Zaman ise Newton fiziğini savladığı gibi çizgisel akıyordu romanlarda.

20. yüzyılda kutupsuzlaşan, küreselleşen, doğu ile batıyı yakınlaştıran bir teoriden beslenen post-modern edebiyat yerini biçimiyle, yapısıyla, kullandığı motiflerle alışılmadık bir roman estetiğinin dünyasına bırakmaya başlamıştı. 20. yüzyıl farklı bakmaktaydı GERÇEĞE!

Einstein fiziğinde zaman eşit aralıklarla, çizgisel akmamakta, ışık hızına göre değişmekte; "madde" farklı koşullarda farklı görünümlemekte. Çağdaş fiziğin kilometre taşlarından Heisenberg, atom içi ilişkilerde parçacığın hızı ve kütlesinin aynı anda ölçülemediğini ispatlayarak maddeye belirsizlik katmıştır. Çağ bilimindeki gelişmeler artık "görünen" gerçeğin, gerçeğin yalnızca küçük bir bölümünü oluşturduğunu söylemektedir.

Yeni dönem edebiyat yazın biçemlerinin alışlagelmiş görüntüsünü tümüyle değiştirmiş, içinde yaşadığımız uzamı kuşku kılınmış, değişmez bir akış içindeymiş gibi görünen zamanı göreceleştirmiştir. Öte yandan geleneksel romanın idealleri olan, kendisine güvenli, erdemli bireyi artık kahraman özelliğini yitirmektedir.

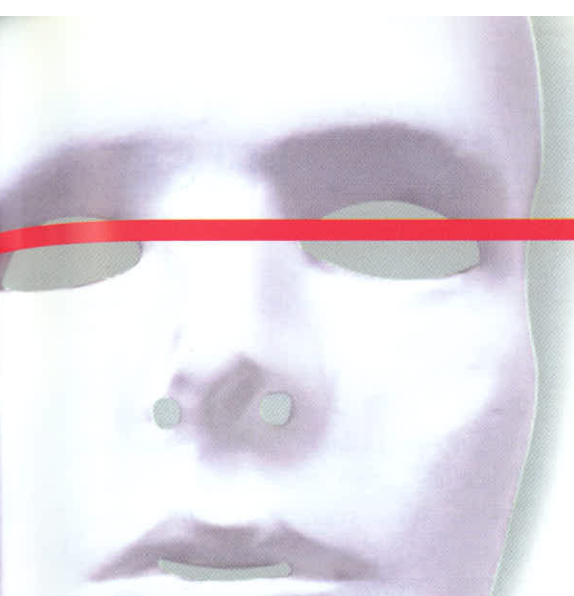
Çağdaş bilim ve teknolojideki ilerlemeler, büyük sosyo-ekonomik çalkantılar, kitle savaşları tüm ilişkileri bir bir yıkıp yeniden tanımladı. Bu çalkantıda egemenliği ele geçiren "madde" oldu. Bu andan itibaren "kahraman" silikleşmiş, gücünü yitirmiş, şaşkına dönmüş, doğadan giderek kopmuş, betonlaşmış kentlerde yaşamak zorunda kalmıştı. Çevresine ve kendisine YABANCILAŞIYORDU!

Nihilizm ve Yeni Dönem "Roman Kahramanları"

Dostoyevski'nin roman kahramanları çoğu kez ciddi ve ağır vakalardır. Kimi affecif bozukluk tablosu seyrederek kimi temel kişilik bozukluğu taşıyan iflah olmaz bir piskopattır. Dostoyevski, Raskovnikov'un aklının siyah-beyaz dünyasında uyumsuzluğu bir yaşam biçimi haline getirir. Epilepsi bir cinnet sendromu olarak yakından ilgilendirir Dostoyevski'yi.

Depresif Roman "Kahramanlarımız"

Orhan Pamuk'un roman kişileri çağdaş varoluşçu felsefenin ana ereğine uygun olarak gerçekleştirmezler varoluşlarını. Yani bireyselleşmezler. Tam tersine birbirlerine dönüşerek kimliksizleşirler. Çağ romanı insanın teknolojik gelişme ve madde egemenliği karşısında kimlik yitirisi gerçeğini roman kişilerini silikleştirip, ellerinden bireyliklerini alarak ya da onları tümüyle yok ederek estetik düzleme taşır. Evrensel "özne-nesne" bütünlüğünü bozar.

"Coca-cola içtiği için deliren ama herkes delirdiği için delirdiğini farkedemeyen bir toplumun bireyleridir benim roman kahramanlarım" der O.Pamuk Edebiyat Seçki dergisine verdiği röportajda.

"Sessiz Ev" deki Faruk, Kara Kitap'taki Galip ve Rüya, Yeni Hayat'taki Canan toplumla sorunlu, uyumsuz, sürekli arayışta olan mutsuz insanlardır. Yeni Hayat'ın roman kişisi(?) Melek hem kutsal bir varlık, ulaşılmaya çalışılan ışık hemde bir çiklet markasıdır. Roman boyunca söz konusu roman kişinin isminin baş harfini büyük harfle yazılması yitirilmiş saf bir sevgiliyi, peşinden koşulan güzel-şuh-şeytan bir kadını, çocukluk dönemlerin platonik sevdalarını çağırıştırır okuyucuda aynı anda. Kalıcı bir nihilizmin nüveleri en çok Yeni Hayat' ta çıkar karşımıza. Kitapta fıskırdığı söylenen yeni hayatın ışığı aynı zamanda yok oluşun-yitirilişin ışığıdır. Ancak biyolojik varlığın sona ermesini bir yokoluş olarak almaz roman kahramanı kitapta. Daha çok dünyasal saplantılardan, tutkularından, değer ölçülerinden arınmayı simgeler ve romanda ölüm "sabah ışığı" dünyaya aydınlatmaya başladığında gerçekleşir.

Oğuz Atay'ın roman kişilerinin ortak özellikleri hepsinin birbirine benzemesi ve yazarın kendisi olup çıkmalarıdır. Tutanamayanlar' da Turgut arkadaşı Selim Işık' ın gölgesinin izini sürer. Sonunda kendi varlık nedenlerini sorgularken kitapta kaybolur gider. Belki de tutanamayanların sathına! Tıpkı yazarın Tehlikeli Oyunlar romanının kahramanı Hikmet gibi. Tıpkı 1977' nin aralığında yitirdiğimiz Oğuz Atay' ın kendisi gibi!

Günümüz yazarlarından Aslı Erdoğan Mucizevi Mandarin adlı romanında şöyle dedirtir roman kahramanına: "Onların, insanların dünyasıydı gerçek dünya, gerçektışı olan bendim. Onlar soluk alıp veriyor, değişiyor, yapıyor, kırıyor, istiyor, çiftleşiyor, kızıyor, ağlıyor, kahkaha atıyor. Ben seyrediyordum. "Ve sonra ekler: "insan anlatacak birşeyi kalmayınca susmalıdır."

Gerçeklerin ve aklın ötesinde kalan evrenin gerçek bir kalemşoru; mistik bir nihilistin Kafka! "...yaşın ve zamanın yıpratmalarına, yazma tutkusunun zorlamalarına, uykusuzluğa, deliliğin sınırlarına varmaya dayanamıyorum" diye yazar sevgilisine yazdığı mektuplarında. Kafka yazın çalışmalarını bedelini dayanılması neredeyse olanaksız migren atakları, bitkinlik ve kendisini yıkıma götürmekle öder.

"Tinsel bir dünyadan başka bir şeyin bulunmadığı gerçeği, elimizden umudumuzu alır ama bize bir kesinlik bağışlar" der dünyaya deklare ettiği Aforizmalar kitabında. Kafka nesnelere insan üstündeki gücünü, yaşamın "yabancılaşmış" bir dış dünya ile kendi içine sürgün edilmiş bir ego biçiminde iki parçaya ayrılışını korku ve dehşet içinde yazar. Kahramanlarının "sürekli bir utanç" içinde olma duygusu yoğun olarak hissedilir romanlarında. Bu roman kahramanlarının adlarından bile kaçmalarıyla dile getirilir yazar tarafından. Amerika romanında kahraman Kari Rossman'ındır. Davada kahraman yalnızca Joseph K.'dir. Şato' da ise "K"dan başka yani anonim kişiden, kimseden ve herkesten başka birşey kalmamıştır.

Büyük usta Yusuf Atılgan'ın roman kişileri belkide 20. yüzyıl Türk edebiyatının en yoğun bunalımlı, dış gerçeklikten tamamen kopuk, yaşam alanlarının tümünü reddetmiş, acımasız tipleridir. Anayurt Oteli'nin roman kişisi Zebercet'in yaşadığı tam anlamıyla bir varoluş sorunsalıdır. Romanın sonunda ulaşılan nokta okuyucuyu şok eden korkunç bir vazgeçistir. Zebercet planladığı 28 Kasım tarihinden onsekiz gün önce yaşama veda ettiğinde dışarda korkunç bir gürültü, siren ve korna sesleri duyulur. Bu Atatürk' ün anısına yapılan saygı duruşunun bir parçasıdır. Yazarın hiç bir yorum yapmadan ve neredeyse gizlice yanyana getirdiği bu iki olay; Zebercet'le toplum arasındaki kopukluğu son kez vurgulayan çarpıcı bir sahne olarak yorumlanabilir.

Romanlarda gerçekçi akıma bağlı olmasalar bile yazıldığı dönemki toplumun gerçeklerini yansıtmaları dolayısıyla 70'lerden sonra yeni bir ivme kazanan Türk romanının roman kişilerinin içine düştükleri labirentler, 80 sonrası Türkiye toplumunun içine düştüğü bunalımın bir tezahürü, panaromasıdır.

Bitirirken ...

"Kış gelsede ey rüzgar çok gerilerde kalmış olabilir mi bahar?.."

John Keats Dudaklarda donup kalmış bir gülümseyiş. Söylenmek istenmiş de bir türlü söylenememiş, takılıp kalmış bir söz. Postaya verilmemiş bir mektup. Görülemeyen kentler. Sonu getirilemeyen cümleler. Yitirdiklerimizin ardından kalakalışlarımız... Tüm bu roman kahramanlarının ardından benim aklımda kalan birkaç cümle...

Sizlere de bir yerlerden tanıdık geliyor mu?

